

ELIMIZDE TURIZM INFRASTRUKTURASINI RAWAJLANIWINA INNOVACIYALIQ MEXANIZMLERDIN TASIRI

Xallibekova Shaxlo Abdumalik qizi 2 kurs turizm qaniygeligi magistranti
Qaraqalpaq mamleketlik universiteti
shaxlokallibekova@gmail.com(+998906532423)

Annotaciya: Maqalada elimizde turizm infrastrukturasini rawajlanivina innovaciyaliq mexanizmlerdin tasiri uyrenilgen ham ayoqlarda turizm infrastrukturasin rawajlandiriv boyinsha usunislar berilgen.

Tayanish sozler: turizm, turizm infrastrukturasini, platforma, innovaciya, turizm firmalari, miymanxanalar.

MAMLAKATIMIZDA TURIZM INFRA TUZILMASINI RIVOJLANISHIGA INNOVACIYON MEXANIZMLARNI TA'SIRI

Xallibekova Shaxlo Abdumalik-qizi 2 kurs turizm mutaxassisligi magistranti
Qoraqalpaq davlat universiteti
shaxlokallibekova@gmail.com(+998906532423)

Annotaciya: Maqolada mamlakatimizda turizm infratuzilmasini rivojlanishiga innovaciyon mexanizmlarni ta'siri o'rganilgan va mintaqalarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar berilgan .

Kalit so'zlar: turizm, turizm infra tuzilmasi, platforma, innovaciya, turizm firmalari, mehmonxonalar.

ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СТРАНЕ

Халлибекова Шахло Абдумалик-кызы магистрантка 2 курса
специальности туризм

Каракалпакский государственный университет
shaxlokallibekova@gmail.com(+998906532423)

Аннотация: В статье рассматривается влияние инновационных механизмов на развитие туристической инфраструктуры в стране и даются рекомендации по развитию туристической инфраструктуры в регионах.

Ключевые слова: туризм, туристская инфраструктура, платформа, инновации, туристические фирмы, гостиницы.

THE IMPACT OF INNOVATIVE MECHANISMS ON THE DEVELOPMENT OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN THE COUNTRY

Xallibekova Shaxlo Abdumalik-qizi 2nd year master's student of the specialty
"Tourism"

Karakalpak State University

Abstract: The article examines the impact of innovative mechanisms on the development of tourism infrastructure in the country and provides recommendations for the development of tourism infrastructure in the regions.

Keywords: tourism, tourist infrastructure, platform, innovations, travel companies, hotels.

Dunya júzi ámeliyati hám túrli ilimiy izertlewler sonı kórsetpekte, regionlardıń turistlik potentsiyalı hám imkaniyatlarınan nátiyjeli paydalanıw mámlekette ekonomikalıq ósimniń tiykarǵı faktorlarınan birine aylanbaqta.

Búgingi kúnde turizm tarawı insan iskerliginiń bir túri bolıp, bir tárepten social qatnasıqlardı bildiredi, ekinshi tárepten bolsa ayrıqsha bolǵan xızmet kórsetiwdiń bir gárezsiz tármaǵı bolıp tabıladı. Kóplegen mámleketlerde ekonomikanıń tiykarǵı sektori esaplanıp atırǵan turizm salasındaǵı bántliktiń ósiwi xalıq dáramatlarınıń artıwına, ekonomikanı diversifikatsiyalaw hám de sayaxatshılarga xızmet kórsetiwshi jańa tarawlardıń payda bolıwına unamlı tásir kórsetip atır hám bántlikti támiyinlewdegi máselelerge sheshim berip, valyuta deregi bolıp xızmet etip atır. Sonıń menen birge turizm milletlerdi bir-birine jaqınlastıratuǵın, túrli dáwirlerde, hár qıylı xalıqlardıń mádeniyatı, dini, tariyxı, tábiyatın úyrenetuǵın, ekonomikanıń ósiw dárejesin tezlestiriwge xızmet etetuǵın tarmaq sıpatında qalıplesip atır.

Búgingi kúnde turizm jáhán ekonomikasınıń jetekshi tarmaqlarınan biri bolıp tabıladı. Ózbekstanda da turizm sanaatın modernizatsiyalaw, tarawdı jáne de rawajlandırıw ushın qolay ekonomikalıq hám shólkemlestirilgen-huqıqiy shárt-shárayatlar jaratıw, milliy turizm ónimlerin kóbeytiw hám olardı jáhán bazarlarında keńnen jayıw, turizm tarmaǵın basqarıwdı jetilistiriw boyınsha izbe-iz jumıslar ámelge asırılıp atır.

Buniń nátiyjesinde mámleketimizge kirip atırǵan sayaxatshılar bargan sayın kóbeyip atır. Mısalı, hár jılı Ózbekstanǵa dúnyanıń túrli regionlarınan 2 millionnan artıq sayaxatshı kelip atır. Olardıń kópshiligi Germaniya, Franciya, Italiya, Koreya Respublikası, Yaponiya, Qıtay, Malayziya, Rossiya, Indiya puqaraları bolıp tabıladı.

Búgingi kúnde mámleketimizde turizm tarawınıń tez pát penen rawajlanıwı mámleketimizge úlken kólemdegi valyuta tusimleriniń kirip keliwi hám jańa jumıs orınlarınıń payda bolıwına alıp kelmekte. Bul turizm hám miymandoshlıq sanaatına

dúnya júzlik xızmetler eksportınıń 1/3 bólegi, dúnya júzlik milliy óniminiń 10 payızın, investiciyalardıń 7 payızın hám de 18 jumıs ornınıń birewi usı tarawǵa tuwrı keledi. Usınıń menen birge, jǵrjǵzǵlgen izertlewlerge muwapıq házirgi kúnde turizmniń dúnya júzlik JIÓ degi úlesi 9 payızdı, bir jıllıq aylanıs kólemi 1,3 trillion AQSh dolların quraydı. Dúnya júzindegi jumıs penen bánt xalıqtıń 9,2 % usı tarawda miynet etedi¹. Insaniyat ushrasqan XXI ásirdeń tiykarǵı máselelerinen biri globalıasıw procesi bolıp tabıladı. Globalıasıw procesi turistik hám miymanxana xızmetler bazarına da óz tásirin ótkermesten qalmaqı. Nátiyjede, turistik hám miymanxana xızmetler bazarında da bási eki ortalıǵı payda bola basladı. Dáslep bási eki gúresi texnologiyalıq processlerdi jetilistiriw tarawların qamtıp alǵan bolsa, búgingi kúnde kópshilik biznes hám isbilermenlik tarawı qanıgeleri bási kiler ámeldegi ortalıqta hár qanday kárxananiń payda alıwı hám gullep-jasnawınıń tiykarǵı deregi tutınıwshı ekenligin tán aladı. Solay eken, bunday shárayatta turizm tarawındaǵı kárxanalardıń nátiyjeli xızmet kórsetiwi ushın, ózleriniń iskerligin turistlerdiń qálewı, hám olardıń kórsetilgen xızmetler sıpatında qanaatlanıw dárejesin esapqa alǵan halda shólkemlestiriwi maqsetke muwapıq esaplanadı². Pútkil dúnya júzlik turistik shólkeminiń maǵlıwmatlarına boyınsha, tarawǵa ulıwma investitsiyalardıń 7 payız, salıq túsimleriniń bes payız hám jámi xızmetleriniń úshтен bir bólegi tuwrı keledi.

Ózbekstan Respublikasınıń 2022-2026 jıllarǵa mólsherlengen “Jańa Ózbekstannıń rawajlanıw strategiyası”nda jergilikli sayaxatshılar sanın 12 millionnan asırıw hám de respublikaǵa keletuǵın shet el turistlar sanın 9 millionǵa jetkiziw, tosıqsız turizm infrastrukturasın mámlekettiń tiykarǵı turizm qalalarında keń engiziw, 2026-jılǵa shekem turizm salasında bánt bolǵan xalıq sanın 2 esege asırıp, 520 mıńǵa jetkiziw. Zomin, Forish, Baxmal regionlarında hám “Aydar-Arnasoy” kól sistemasında qosımsha turistik zonalar hám dem alıw orayların qurıw, 300 million AQSh dollarına teń joybarlardı ámelge asırıw, 25 mıń jumıs ornın jaratıw, Samarqandtı “Turizm dárwazası” na aylandırıw arqalı kelesi bes jıldı turizm xızmetleriniń kólemin keminde 10 esege asırıw. turizm salasında 40 mıń kisi bantlıǵın támiynlew, Xorezm wálayatında turizm tarawı jańa jumıs orınlardı

¹ Саттаров, А. А. Меҳмонхонада маркетинг хизматларини такомиллаштириш йўллари / А. А. Саттаров. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2019. — № 22 (260). — С. 689-690. — URL: <https://moluch.ru/archive/260/59745/> (дата обращения: 19.02.2024).

² Усмонова З. Аллаёров Р «МЕҲМОНХОНА МАРКЕТИНГИ» фанидан ўқув - УСЛУБИЙ МАЖМУА. Самарқанд-2017

jaratıwda tiykarǵı drayver tarawdıń bolıwı ushın ayrıqsha programma qabıllaw, Buxara wálayatında turizmdi jedel rawajlandırıw boyınsha óz aldına bólek joybarlardı ámelge asırıw, Tashkent qalasında turizm infrastrukturasını jáne de jaqsılaw, Tashkent wálayatında turizm potencialın jańa basqıshqa alıp shıǵıw boyınsha óz aldına programma islep shıǵıw belgilep berilgen.³ Bul wazıypalardı orınlaw ushın turizm tarawın aymaqlıq tárepten nátiyjeli shólkemlestiriw hám rawajlandırıwdıń ekonomikalıq mexanizmlerin jetilistiriw boyınsha usınıslar islep shıǵıw zárúrli áhmiyetke iye boladı.

Bunıń ushın eki sxemadan paydalanıwdı talap etiledi: aymaqlıq hám jergilikli hákimiyatlardıń arnawlı maqsetli baǵdarlamaları hám ajratpaların ámelge asırıwda mámlekettiń tikkeley qatnası; turizm tarawında aymaqlıq maqsetli baǵdarlamalardı ámelge asırıwda mámleket, jeke hám mámleketlik-jeke sherikshiligi princplerin engiziw.

Bul boyınsha aymaqlıq hám jergilikli hákimiyatlar aymaqlıq turizm infrastrukturasını rawajlandırıw baǵdarlamaların islep shıǵıwda birinshi gezekte muwapıqlastırıw keńesin dúziwi hám aymaqtaǵı turistik resurslardıń potencialın, onıń tartımlılıǵın anıqlawı lazım. Usı siyaqlı, aymaqlıq JAÓdi artırıw, jańa jumıs orınların jaratıw, xalıqtı sociallıq jaqtan qorǵaw, ilimiy izertlew institutların rawajlandırıw kóz qarasına qatans jasaw kerek. Baǵdarlamalı ámelge asırıwda aymaqtaǵı iskerlik júritip atırǵan jeke hám mámleketlik shólkemlerdiń imkaniyatların esapqa alıw kerek. Bunnan tısqari islep shıǵılatuǵın baǵdarlamalardıń tutınıwshılardı baǵdarlanganlıda úlken áhmiyetke iye. Házir respublikamızdıń barlıq walyatlarında turizm tarawındaǵı aymaqlıq maqsetli baǵdarlamalar islep shıǵılıp, mámleketlik, jeke hám mámleketlik- jeke sherikshiligi princpleri tiykarında ámelge asırılmaqta. Bul boyınsha Turizm hám sport ministrliǵı qasında «Milliy PR orayı» MUK ayrıqsha áhmiyetke iye bolıp, mámleketlik-jeke sherikshiligi tiykarında jumısların ámelge asırıp kelmeqte. Biraq bul alıp barılıp atırǵan jumıslar jeterlishe emesliginiń izertlewler nátiyjesi kórsetpekte. Ministrlik janındaǵı «Milliy PR orayı»nıń iskerligin keńeyttirip, onı jetilistirilgen halda «Turizm multimedia orayı»MUKın shólkemlestiriw lazım. Sebebi, turistlerge básikeyge shıdamlı hám sapalı xızmetler kórsetiwde bir qatar mashqalalarǵa dus kelmeqte. Mısalı, turistlerdiń respublikamızda qalı kúnlerin uzayttırıwda áhmiyetke

³ Ózbekiston Respublikası Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni.

iyе ilajlardı (turistik obektlеrdе turistlеr ushın arnawlı tariyxıy-mádeniy hám informaciya beriwshi sahnalastırılğan tamashalar kórsetiw) ótkiziw xızmetleri jeterlishe ámelge asırılmay atır.

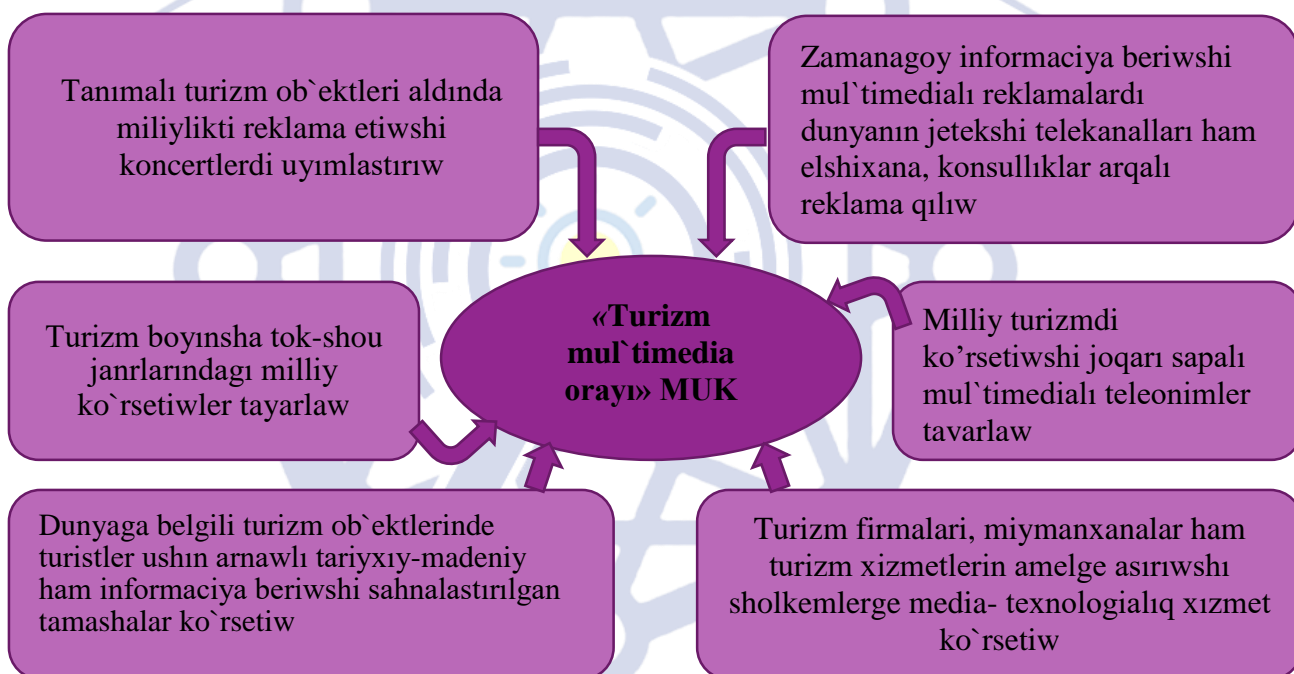

1-sızılma. Turizmniń aymaqlıq infrastrukturasını rawajlandırw baǵdarlamasınıń ámelge asırıwda mámleketlik-jeke sherikshiligi⁴

Milliy turizmdı reklama etiwshi joqarı sapalı multimedialı teleónimler, tok-shou janlarındaǵı milliy kórstiwlerdi shólkemlestiriw hám turizm xızmetlerin ámelge asırıwshı shólkemlerge media-texnologiyalıq xızmet kórsetiw jolǵa qoyılmaǵan. Sızılmalardı esapqa alǵan xalda usınılıp atırǵan «Turizm multimedia orayı» MUKniń maqseti hám wazıypaları tómendegilerden ibarat bolyawı kerek: dúntyaǵa belgili turizm obektlerinde turistler ushın arnawlı tariyxıy-mádeniy hám informaciya beriwshi sahnalastırılğan tamashalar kórsetiw (Registan, Aqsaray maydanlarında Amir Temur zamanındaǵı tariyxıy kórnistegi sahnalastırılğan teatr

⁴ Tourism in Uzbekistan statistik tўplami maълumotlari.

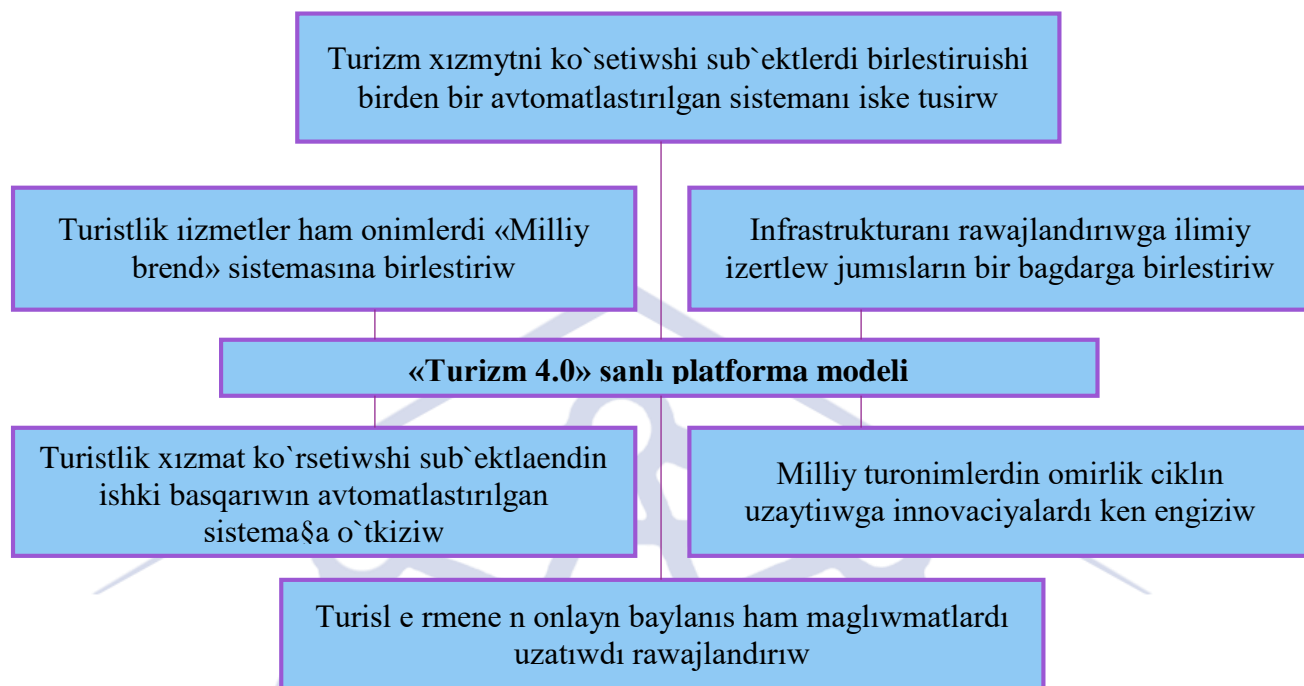
tamashalari); tanimali turizm obekteri aldinda milliylikti korsetiwshi koncertlerdi turaqli rawishte uyimlastirip bariw (Iyshan qalada, Labi havisde, Registon maydaninda, Shilpiqta); turizm boyinsha tok-shou janrlaridagi milliy korsetiwlerdi tayarlaw (orayliq ham walayatlardagi teleradio kompaniyalari menen); zamanagoy informaciya beriwshi multimediali reklamalardi dunyadagi jetekshi telekanallar ham elshixana, konsulliqar arqali reklama islew; milliy turizmdi reklama islewshi joqari sapali multimediali teleonimlerdi tayarlaw («Ózbekstan tariyxı», «Dunya boylap»); turizm firmalari, miymanxanalar ham turistlik xizmetlerdi amelge asiriwshi sholkemlerge media-texnologiyaliq xizmet korsetiw ham basqa sholkemlesken, texnikaliq ham texnologiyaliq jardemler korsetiw lazim.

2- sızılma. «Turizm multimediya orayı» MUKniń strukturasi ham wazıypalari

Izertlewler natiyjesinde alingan maglıwmatlar boyinsha, ekonomikağa sanlı innovaciyalıq texnologiyalardi engiziw barısında dunya turizminde jańa bagdar sanalatugin «Turizm 4.0» platformasi islep shıgilmaqta. Eger aldın sanaat tarawında qollanılğan «Sanaat 4.0» yamasa «Aqllı fabrika» túsinipleri sanlılastırıwdı rawajlandırıw ushin tiykar bolğan bolsa, házirgi kúnde kóplegen rawajlanğan mámlektelerde usı qatnas xizmet korsetiw tarawı bolğan turizmde qollanılmaqta.

3 –sızılma. «Turizm 4.0» sanlı platforma modeliniń elementleri hám princpleri

Turizm rawajlangan mámleketlerde allaqashan «Turizm 4.0» sanlı platforması ámeliyatqa basqıshpa-basqısh engizilmekte. 2018 jıldan baslap qońsı Qazaqstan turizminde de «Turizm 4.0» platformasınıń bazı elementleri engizile basladı. Turkiya turizmi dúnyada óz ornın janede bekkelew ushın «Turizm 4.0» platformasınıń elementlerinen biri esaplangan sanlı marketingke sezilerlishe qarjılar ajratpaqta. Rossiya Federaciyasında da álle qashan «Sanaat 4.0» koncepciyasınan kelip shıqqan halda óz «Turizm 4.0» sanlı platforma modelin islep shıǵıw jumısları baslap jiberilgen.

Joqarıdaǵılardan kelip shıǵılsa, qońsı mámleketlerde «Turizm 4.0» sanlı platforma modelin jaratıw jumıslarına kirisip ketilgenligin jaqın kúnderde bul bagdarda kúshli báseki júzege keliwinen kórsetedi. Ózbekstanda da turizm hám miymandaslıqtı sanlılastırıw elementleri hám usı tarawda milliy «Turizm 4.0» sanlı platformasınıń modelin jaratıw kerek.

Biz usınılıp atırǵan «Turizm 4.0» sanlı platforma modeli tómendegi element ham princplerin óz ishine alıwı kerek: turizm kompaniyaları, miymanxanalar, awqatlandırıw kárxanaları, transport xızmeti kórsetiwshi shólkemlerin birlestiriwshi

birden bir avtomatlastirilgan sistemani iske túsiriw; turizm xızmetleri nomenklaturası hám turónimler boyınsha informaciya uzatıwdı, reklama islewdi «Milliy brend» (Milliy brend ústindegi jumislardı jedellestiriw) astında internet sisteması arqalı ámelge asırıw; tarawdağı ilimiy izertlwe jumislarınıń áhmiyetin arttırıw (Turizm izertlwe institutı) maqsetinde túrli tarawdağı jetekshi qánigelerdiń izleniwlerin bir baǵdarǵa birlestiriw; tarawdağı barlıq subektlerdiń ishki basqarıwın informaciyalıq texnologiyalarınń imkaniyatlarınan keń paydalanǵan halda, avtomatlastirilgan basqarıwdı ámelge asırıw; milliy turónimniń turmıshlıq ciklin uzaytıwǵa innovaciyalardı keń engiziw barısında xızmet kórsetiwshi subektlerdiń imkaniyatların birlestiriw; turistler menen onlayn baylanıstı turaqlı qadaǵalap barıw hám qosımsha maǵlıwmatlardı uzatıw texnologiyalardı jetilistiriwden ibarat.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Калмуратов Б. С. Тенденции и приоритетные направления развития промышленности региона //Бюллетень науки и практики. – 2021. – Т. 7. – №. 12. – С. 215-220.
2. Калмуратов Бахтияр Сейтмуратович, Бектурдиев Максет Бекбергенович Формирование инновационной стратегии развития в конкурентной среде строительной индустрии // Бюллетень науки и практики. 2021. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-innovatsionnoy-strategii-razvitiya-v-konkurentnoy-srede-stroitelnoy-industrii> (дата обращения: 04.10.2024).
3. Kalmuratov B. S. Development strategy of an innovative management of the industrial complex of the Republic of Karakalpakstan //International Scientific Journal Theoretical & Applied Science. – 2021. – Т. 93. – №. 01. – С. 379.
4. Калмуратов Бахтияр Сейтмуратович, Жиёмуратов Темирбай Полатбаевич, Калбаева И.Е. АНАЛИЗ ТУРИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА // Бюллетень науки и практики. 2022. №11. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-turisticheskogo-potentsiala-regiona>
5. Калмуратов Бахтияр Сейтмуратович Перспективы развития экотуризма в Республике Каракалпакстан// Материалы «Международной научно-практической конференций «Развитие туризма Казахстана на мировом уровне: проблемы и перспективы» 9 апреля 2024 г. РК г. Астана стр 92-99.